

ARBEIDSMARKT

Quotumregeling arbeidsgehandicapten en regionale verschillen

Het kabinet wil bedrijven vanaf 2016 verplichten om arbeidsgehandicapten in dienst te nemen. Deze quotumregeling leidt tot regionale verschillen in het aantal baanopeningen waardoor sommige gemeenten een overschot aan baanopeningen hebben en andere een tekort. Alleen door samenwerking kunnen gemeenten een toekomstige concurrentie om quotumbanen tegengaan.

ARJEN EDZES

Senior-onderzoeker
aan de Rijksuniversiteit
Groningen

RICHARD RIJNKS

Promovendus aan
de Rijksuniversiteit
Groningen

JOUCHE VAN DIJK

Hoogleraar aan de
Rijksuniversiteit
Groningen

Sinds jaar en dag probeert het Rijk de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij reguliere bedrijven te stimuleren. Met wisselend resultaat. Hoewel de kosten van arbeidsongeschiktheid door aanpassingen in wet- en regelgeving de afgelopen jaren zijn afgenomen, neemt de arbeidsparticipatie bij reguliere werkgevers van mensen met een Wajong-uitkering of werkzaam in de Sociale Werkvoorziening (WSW'ers) nauwelijks toe (Versantvoort en Van Echtelt, 2012; Jehoel-Gijsbers, 2010). De redenen daarvoor zijn talrijk en variëren van institutionele belemmeringen en wet- en regelgeving tot aan het gedrag van professionals en werkgevers.

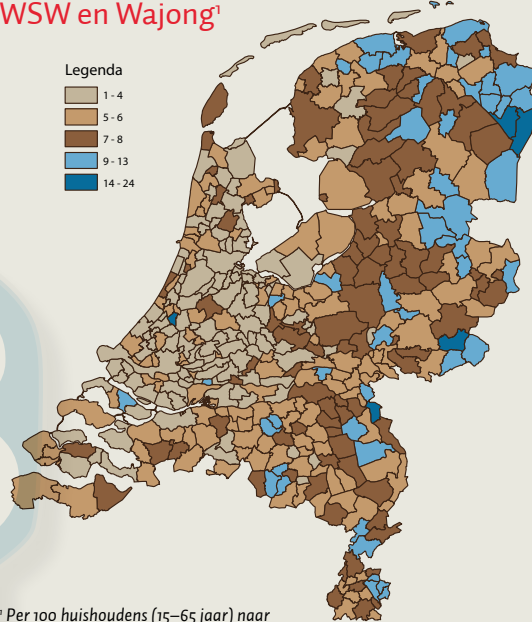
Het vorige kabinet introduceerde de Wet werken naar vermogen, onder meer om met harde, vooral financiële hand af te rekenen met relatief dure voorzieningen en regelingen. Tevens introduceerde het kabinet het loondispensatie-principe om werkgevers te compenseren voor het gebrek aan productiviteit wanneer zij arbeidsgehandicapten in dienst namen. Het nieuwe kabinet zet deze lijn in de voorgenomen Participatiewet door, waarbij het de vrijblijvendheid van werkgevers vervangt door een wettelijke verplichting. Bedrijven met meer dan 25 werknemers worden vanaf 2016 verplicht om in zes jaar tijd uiteindelijk vijf procent van hun werknemersbestand uit arbeidsgehandicapten te laten bestaan (Ministerie van SZW, 2012).

REGIONALE VERSCHILLEN

In 2010 werken in de Sociale Werkvoorziening 97.100 mensen (exclusief begeleid werken) en de Wajong telt ultimo 2010

204.230 lopende uitkeringen. Dus een totaal van 301.330 arbeidsgehandicapten. Edzes en Van Dijk schatten dat 65 procent van deze doelgroep in staat geacht moet worden in reguliere arbeidsomstandigheden productieve arbeid te verrichten (Edzes, 2011; Edzes en Van Dijk, 2011). Het aantal arbeidsgehandicapten voor wie in 2010 een quotumbaai beschikbaar zou moeten zijn, wordt daarom geschat op circa 196.000, de quotumdoelgroep. Het is al lang bekend dat het beroep op de sociale werkvoorziening en de Wajong grote regionale verschillen kent. Deze verschillen zijn historisch bepaald en hebben een relatie met sociaaleconomische kenmerken van de regio. In figuur 1 is te zien dat een optelsom van Wajongers en WSW'ers als verhouding op het aantal huishoudens in de leeftijd van 15 tot 65 jaar forse verschillen kent tussen gemeenten. Er zijn twee typen gemeenten met grote problemen. In de eerste plaats (plattelandsgemeenten aan de randen van Nederland in het noorden, oosten en zuiden. In de

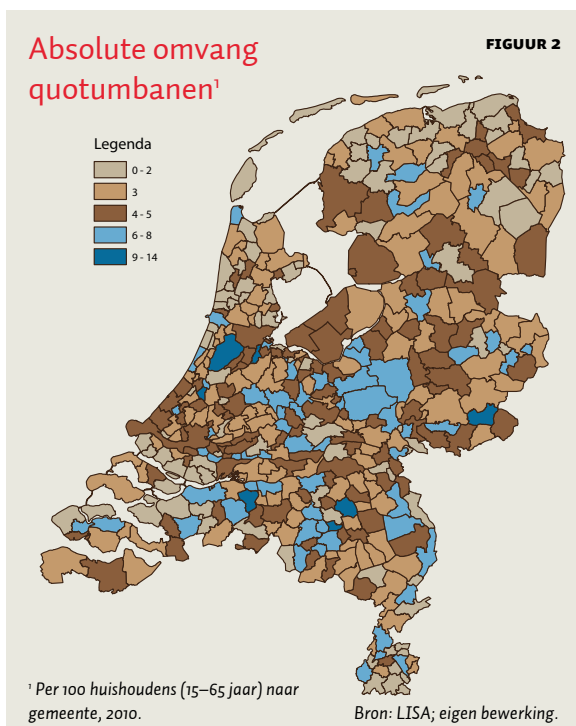
Absolute omvang van WSW en Wajong¹

FIGUUR 1

¹ Per 100 huishoudens (15-65 jaar) naar gemeente, 2010.

Bron: CBS; UWV; SZW/POR.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

tweede plaats sommige grote steden waar vooral de absolute omvang van het aantal Wajongers en WSW'ers problematisch is (Edzes, 2010). De vraag is in hoeverre een quotumregeling bij kan dragen aan het oplossen van deze lokale problemen. Dit is van cruciaal belang voor gemeenten omdat die verantwoordelijk zijn voor het lokale arbeidsmarktbeleid, de sociale werkplaatsen en de arbeidsparticipatie van bijstandsgerechtigden en arbeidsgehandicapten.

QUOTUMREGELING

Nederland telt in 2010 op basis van het LISA-register ruim 8 miljoen banen. Daarvan zijn er 4,7 miljoen in bedrijfsvestigingen met meer dan 25 werknemers. Als we ervan uitgaan dat vijf procent van deze banen toevalt aan arbeidsgehandicapten, zullen in totaal 236.000 baanopeningen (quotumbanen) kunnen worden gecreëerd. Dit komt redelijk in de buurt van de omvang van de doelgroep die geschat is op

ruim 196.000. De quotumbanen betreft een kleine drie procent van de totale werkgelegenheid

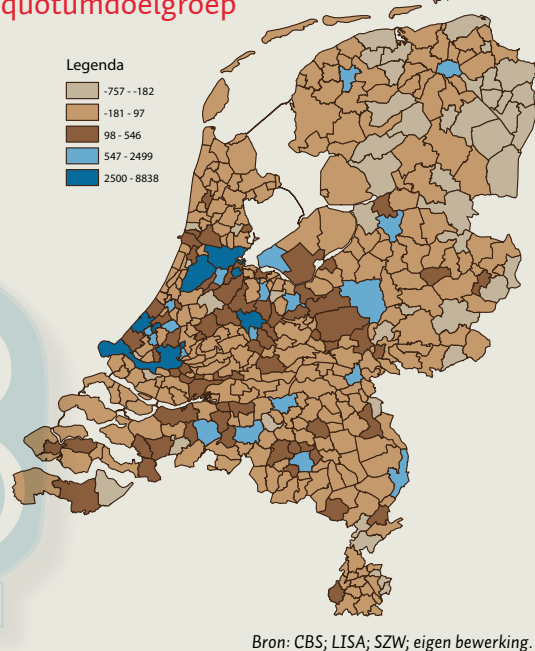
REGIONALE UITWERKING

Bedrijven met meer dan 25 werknemers zijn ongelijk verdeeld over sectoren en over regio's, deels omdat ook de verdeling van sectoren regionaal ongelijk is. Dat leidt er per saldo toe dat ook de quotumbanen regionaal scheef verdeeld zijn. De gemeentelijke verdeling van de quotumbanen per huishouden laat dit duidelijk zien (figuur 2). Uit vergelijking van figuur 1 en 2 blijkt dat het beroep op de WSW en Wajong hoog is in regio's waar juist een geringe dichtheid is van grotere bedrijven. Een eenvoudige aftreksom van absolute aantallen quotumbanen en aantallen reëel te integreren WSW'ers en Wajongers per gemeente laat zien dat er in absolute zin vooral in de centrum- en stedelijke regio's een overschot zal zijn aan quotumbanen. In de meer perifere regio's, vooral in het noorden van het land, zal juist een tekort bestaan (figuur 3).

CONCLUSIE

Nationaal gezien creëert de quotumregeling – mits volledig uitgevoerd – voldoende baanopeningen voor arbeidsgehandicapten. De regeling biedt daarentegen niet voor alle gemeenten een oplossing omdat deze in sommige gemeenten zal leiden tot te weinig aanbod van quotumbanen voor de doelgroep binnen die gemeenten. Daarvoor is de enige oplossing de ruimtelijke mobiliteit van de doelgroep te bevorderen om maximaal te profiteren van de ontstane baanopeningen in centrumgemeenten. Met het risico te moeten concurreren met doelgroepen uit andere gemeenten. Alleen door regionale samenwerking tussen gemeenten en sociale werkplaatsen zal onderlinge concurrentie en het vermijden van grote financiële risico's voor die gemeenten kunnen worden voorkomen.

Absoluut verschil per gemeente in omvang quotumbanen en quotumdoelgroep **FIGUUR 3**

LITERATUUR

Edzes, A.J.E. (2010) *Werk en Bijstand: Arbeidsmarktstrategieën van gemeenten*. Maastricht: Shaker Publishing.

Edzes, A.J.E. (2011) Werken naar vermogen: de invloed van gemeenten op de onderkant van de arbeidsmarkt. *TPEdigitaal*, 5(4), 64-81.

Edzes, A.J.E. en J. van Dijk (2011) De storm nadert en het dak lekt: bezuinigingen en invoering WNVN bedreigen ons socialezekerheidsstelsel. *S&D*, 9(10), 118-126.

Jehoel-Gijsbers, G. (2010) *Beperkt aan het werk: rapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsparticipatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Ministerie van SZW (2012) *Contouren Participatiewet*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Versantvoort, M. en P. van Echtelt (2012) *Belemmerd aan het werk: trendrapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsdeelname personen met gezondheidsbeperkingen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.